VILNIUS. Penktadienis 1929 m. Kovo mėn. 1 d. III metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS

Pirmyn!

№ — 5 (36)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a.

EINA DU KARTUS Į MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 ak.

Vasario 16 dovana.

Teoretiškai musų nepriklausomybes pradžia skaitoma 1918 metų vasario 16 d. Tikrenybej tikra nepriklausomybe atejo čieli metai veliau. Paskelbus Tarybai Lietuva nepriklausoma valstybe, musų krašte dar siautė vokiečių žandaras, dar nebuvo sugriauti Hindenburgo planai per 25 metus Lietuvą kolonizuoti ir germanizuoti. Rekvizicijos, žmonių plešimai ir kankinimai, žiauri svetimo okupanto vergija lydejo pirmą vasario 16. Nepadejo pamato Lietuvos nepriklausomybei ne pirmas Voldemaro kabinetas, neturedamas ir neieškodamas atramos Lietuvos liaudy. Smetonos ir Voldemaro flirtas su lenkų ir gudų generolais, jų tupčiojimas vietoj tik pasunkino musų valstybes kurimasi. Tiktai tada, kai pavogęs valstybės pinigų Voldemaras, o su juo ir „vadas“ Smetona, pabego į užsienį ir susidarė pirmas koalicinis kabinetas, prasidejo musų nepriklausomybe. Šiandien taip nekenčiami masiniai liaudies susirinkimai, suvargusių valstiečių laisvu noru duodamos rekvizicijos, buriai savanorių, bendras upo pakilimas sutiko pirmąjį koalicinį kabinetą. Tą datą ir reiktų švęsti, kaipo musų nepriklausomybes šventę.

Bet ir vasario 16 mums yra brangi kaipo diena, kurioj ir, Oberosto globoj sudaryta, Taryba paskelbe Lietuvą nepriklausomą, laisvą nuo bet kokių ryšių ir konvencijų su kaimynais. Vasario 16 yra priimta daryti valstybinio darbo peržvalgą, numatyti ateities perspektyvos, pasidžiaugti iškovota laisve. Šiais metais betgi tai buvo ne džiaugsmo, bet skausmo diena. Tautininkiškos okupacijos vergijoj švenčiama š m. vasario 16 nebuvo liaudies šventė, bet okupantų-smurtininkų girta orgija prieš besiartinantį galą. Apjakę smurtininkai, susirieję ir savo tarpe, šiais metais padovanojo Lietuvos liaudžiai vasario 16 dienai prekybos sutartį su vokiečiais. **Nepriklausomybes šventes dienai fašistai pardave ekonominę Lietuvos nepriklausomybę galingam kaimynui. „Lygybes“ principu sudaryta sutartis padaro pradžią musų nepriklausomo gyvenimo galui.**

Brangiai Lietuvos liaudis moka už savo valstybes nepriklausomybę. Išlaikyti kariuomenę ir 17 tukstančių valdininkų armiją, apsaugoti sienas, palaikyti santykius su užsieniais, visa tai brangiai kainuoja. Aukšti muitai, valstybiniai mokesniai ir rinkliavos užkrauna didelę naštą ant neturtingųjų gyventojų sluoksnių. Mažos valstybes sienose stoka darbininkams darbų, del ko uždarbiai menki; valstiečiams stoka savo produktams rinkų, del ko skurdas yra nuolatinis valstiečio palydovas. Sunkia našta nepriklausomybe gula ant Lietuvos darbo liaudies. Ir vardan ko? Juk nepriklausomybe ne pati per save yra brangintina, bet tik del to, kiek ji platiesiems gyventojų sluoksniams duoda galimumo ukiškai tarpti ir ugdyti nevaržomai savo kulturą. Jei nepriklausomybe to negarantuoja — ji nustoja liaudies akyse savo reales prasmes, lieka kyboti ore ir kiekvienas vejo blokštelejimas gali ją panaikinti.

Jau treti metai Lietuvos fašistai griauna Lietuvos nepriklausomybes pagrindus. Griauna tuo, kad liaudžiai ateme teises į valstybes tvarkymą palikdami jai visas naštas. Smunkantis diktaturos režime krašto ukis dar daugiau padidina gyventojų skurdą. Politines vergijos sąlygose kultura ne tik nekįla, bet kas kart daugiau įsivyrauja tautiškomis spalvomis pri-

dengtas chamizmas. Sauvalė ir neatsakomingas šeimininkavimas krašto turtais iš vienos, ir beteisės, suvargusios liaudies dejavimai iš kitos pusės, negali buti tvarkos pagrindas mažai nepriklausomai valstybei. Fašistų valdomai ir smaugiamai liaudžiai Lietuvos nepriklausomybė nieko neduoda, bet viską iš jos ima. Kai liaudis nebeturi ko duoti fašistai neša musų ekonominę nepriklausomybę tarptautinėn rinkon ir parduoda ją, gautais judošiaus grašiais tikėdamies sustiprinti savo viešpatavimą. Bet gali apsirikti. Jau šiandien visa tauta stovi opozicijoj prieš okupantus fašistus. Nepriklausomybė, liaudies krauju pirkta ir liaudies prakaitu palaikoma, negali buti prekė, kuria fašistai kaip norėdami gali prekiauti. Nepriklausomybė ne niekšų „vadų“ ir karininkų saujelei, bet visai tautai yra reikalinga ir visa tauta turi jąją naudotis. O del to butina yra nuversti fašistų diktaturą, nes tik demokratiškai tvarkantis Lietuvos nepriklausomybė turės pagrindo liaudy ir duos musų kraštui galimumo tarpti ir kultureti.

Iš Socialistinio Darbininkų Internacionalio.

Įvykusi nesenai Socialistinio Darbininkų Internacionalo ekzekutyvos konferencija, tarp kita ko, svarstė padetį visų kraštų politinių kalinių ir politinių emigrantų.

Apsvarsčiusi tą klausimą, egzekutyva išleido atsišaukimą į visų kraštų socialistines partijas, kurį čia santraukoj paduodame.

Tame atsišaukime konstatuota, kad socialistinis darbininkų judėjimas neina tiesia linija visame pasauly. Anglijoj socialistinis darbininkų judėjimas daeina iki prieangio galutino laimėjimo. Busimieji rinkimai į Anglijos parlamentą, tur but, atiduos valdžią į socialistų rankas. Kituose kraštuose, kaip Vokietijoj, Belgijoj, Danijoj, Austrijoj, Suomijoj, Prancūzijoj, Norvegijoj, Švedijoj, Latvijoj, socialistinis judėjimas turi didelės įtakos į tų kraštų vyriausybes ir visuomenę. Gi tokiuose kraštuose, kaip Jugoslavijoj, Ispanijoj ir k. diktatura trukdo socialistinį judėjimą. Galop yra šalys, kuriose darbininkai ir valstiečiai neturi jokių pilietinių teisių. Pastarųjų skaičiun įeina: Italija, *Lietuva*, Vengrija. Tuose kraš uose socialistinis judėjimas naikinamas ne tik dvasiniai, bet ir fiziniai.

Deja, Sovietų Rusijoj, taip pat terorizuojami socialistai, manant, kad per atėmimą teisių ir prievarta užmestą globą, gali buti įgyvendintos socialistinės idėjos.

Proletariatui demokratinių valstybių, kuriose darbininkai turi politines laisves, stovi priešais dvigubas uždavinys: *išlaikymas ir išplėtimas* demokratijos, kaipo stiprios tvirtovės prieš reakciją. Sunaikinimas demokratijos ir panaikinimas by kokios politinės kontroles (diktatoriškai valdomuose kraštuose) sudaro didelį pavojų taikai.

Todel šiandien reikalinga juo smarkesnis pareiškimas tarptautinio solidarumo, kad nedemokratiškuose kraštuose socialistams priduoti moralės jėgos ir atsparumo.

Socialistai nedemokratiškuose kraštuose duoda visam pasauliui pavyzdį ištikimybės savo įsitikinimams. *Jie persekiojami ir kankinami, kalinami ir ištremiami, saldami ir badaudami lieka ištikimi savo socialistiniams įsitikinimams*, nežiurint į tai, kad išsižadeję savo įsitikinimų jie butų laisvi nuo bet kokio teroro.

Žinome, kad diktaturų ir teroro sistemos istorijoj yra tik epizodai kovų tarp darbo ir kapitalo, kad socializmas ir per tas kliutis eis prie pergalės. Todel padėdami persekiojamiems draugams, kartu padedam *priartinimui tos pergalės.*

Persekiojamuosius su pasididžiavimu skaitome savais. Ju pasiaukavimas, jų didvyriškas patvarumas nenueis veltui. Daugely atvejų tie draugai privalo turėti *duonos* ir apdarų, kad galėtų išvengti bado ir šalčio, pirm negu galės kovoti politiniai.

Todel negalime daleisti, kad musų draugai nedemokratiškuose kraštuose butų palikti savo likimui. Kas gi kitas gali jiems pareikšti solidarumą, kas gi gali jiems padėti, jeigu ne mes?

Todel, nedemokratiškų kraštų, reakcijos ir teroro aukoms remti, Socialistinis Darbininkų Internacionalas įsteigė:

Matteoti Fondą, kurio tikslas rinkti aukas pagalbai nukentėjusiems socialistams.

M—as.

Plechavičiadą palydint.

Sausio mėn. paskutinės dienos pasižymėjo stambiais įvykiais užmirusiame Lietuvos gyvenime. Bene sausio 30 d. pasirodė laikraščiuose trumpas pranešimas, kad atsistatydino del ligos Gen. Štabo viršininkas pulk. *Plechavičius*. Atsistatydinimo priežastis liga, bet visi suprato, kad Plechavičius nebuvo palinkęs sirgti, suprato, kad jo liga tai politinių kombinacijų išdava. Plechavičius senas ir žinomas pučistas. Plechavičius tuojau po 1926 m. Seimo rinkimų, kuomet krikščionys demokramai pamatė, kad Seime jie daugumos jau nebeturės, buvo jų kviečiamas į diktatorius. Plechavičius tuomet buvo iššauktas iš užsienio Lietuvon ir vieno žinomo kademų vado bute buvo sprendžiamas pučo prieš trečiąjį Seimą klausimas. Plechavičiui tuomet kademai siulė už pučo vedimą milijoną litų, bet Plechavičius pabijojo kareivių, kurie butų nepaklausę karininkų įsakymų išvaikyti trečiąjį Seimą, todel nesutiko patarnauti kademų partijai.

Gruodžio m. 17 d. Plechavičius aktyviai dalyvauja tautininkų perversme — jų laikinas diktatorius. Dabar gi, likimo ironija, Plechavičiui buvo pavesta ar įsakyta padaryti pučią prieš Voldemarą. Šitas pučas nepavyko ir Plechavičius „susirgo“, turėjo apleisti šiltą, daug galios duodančią, bet ne jo protui atatinkamą aukštą Gen. Štabo V-ko vietą. Plechavičius Lietuvoj du kartu buvo išplaukęs į gyvenimo paviršių: 1919 metais Žemaitijoj, šis tipas pagarsėjo žmonių šaudymu ir žiaurumais, 1926 — 1929 m. kaipo faktinas diktatorius, karininkų pučistų vadas. Taip tat pasibaigė *pučmeisterio* Plechavičiaus karjera. Aišku, jei karininkija bus lepšės, o visuomenė snaus, Plechavičiai dar gali grįžti dabartinių diktatorių vieton.

Per pastaruosius dvejus tautininkų perversmininkų viešpatavimo metus, nesuskaitome kiek turėjo įvykti ir kiek įvyko perversmo bandymų. Vieni tautininkai ir fašistai savo eilėse per tą trumpą laiką išugdė tris pučus. 1927 m. lapkričio m įvyko taip vadinamoji *Petruitiada* (Petruičio deka įvyko ir 17 XII perversmas). Po to seke *Skorupskiada*, siaurapročio ir atbukėlio *Skorupskio* bandymai stumtis pirmyn. O dabar turime *Plechavičiada*, pasibaigusia „pučmeisterio“ liga.

Faktinoji pučo istorija ši. Iš vienos versijos: po-

piežiaus nuncijus Barteloni esąs priminęs Smetonai, kad katalikams Lietuvoj esą sunku gyventi. Gi Smetona yra pasidavęs „tautininkiškųjų" klerikalų įtakon. Mat, tautininkų tarpe yra žmonių, kurie norėtų dėtis su krikščionims demokratais ir užtikrinti savo ekzistenciją. Bet tatai galima padaryti tik išdavus Voldemarą. Iš antros versijos: tautininkų c. k-tas susirinkęs svarstęs dabartinę padėtį ir priejęs isvados, kad Patašonas (Voldemaras) esąs visų nelaimių šaltinis: jis nenorįs tartis su k. d, jis sudaręs Lietuvos-Vokietijos nevykusią sutartį, jis nemokąs krašto valdyti ir tvarkyti, neduodąs Šilingui ir Valstybes Tarybos vyrams dirbti, žodžiu, prieita vienbalsio nusistatymo pašalinti Voldemarą ir į jo vietą pasodinti kitą žmogų. Ministerių kabinetas jau buvo numatytas, bet Voldemaras geruoju nepanorejo atsistatydinti. Tuomet tautininkų C. K. prezidiumas pasikvietė Plechavičių. Gi Plechavičius, kaipo geras „tevynes sunus", ištikimas „patriotas" sutiko „gelbeti" tėvynę ir pasisake turįs 30 karininkų, su kuriais galįs tą operaciją padaryti.

Viskas jau buvo paruošta, bet Smetona neišlaike: nebūdamas užtikrintu į ką tas pučas gali išsiliti ir bijodamas nustoti savo šiltos vietos „aukštojo sosto", davė žinią Voldemarui, kad prieš jį yra toksai sąmokslas padarytas. Kuomet Plechavičius su Daukantu nuejo pas Voldemarą perduoti jam tautininkų C. K to nutarimą, kad jis privalo pasitraukti, Voldemaras atsakydamas į tą reikalavimą, įsakė Plechavičiui atsistatydinti iš Gen. Štabo v-ko vietos.

Kad izoliuoti Plechavičių, dar prieš ateisiant jam, kaipo delegatui pas Voldemarą, Voldemaras buvo paskyręs Gen. Štabo v-ku Kubilių, kuris tuojau dave įsakymus visoms kariuomenės dalims, kad jis eina štabo v-ko pareigas, pavaduodamas susirgusį tikrąjį viršininką Plechavičių. Tuo budu, Plechavičius buvo išginkluotas ir nebegalejo rizikuoti. Į šitą istoriją yra įpainiota apie 30 tautininkų karininkų. Kaune pas kai kuriuos tautininkus karininkus ejo kratos ir butų revizijos.

Po šitos istorijos nukentejo ir kun. Mironas, kurį krausto į Daugus pas Petruitį. Daukantui esą pasiulyta tuojau išvykti į užsienį. Taipogi vyksiąs į užsienį „gydytis" ir Plechavičius.

Visa suėmus kruvon aišku viena: tautininkai skilo į smetoninius ir voldemarinius. Už Smetonos nugaros stovi kleras ir dalis senesniųjų karininkų, už Voldemaro karininkų komsomolas, tautininkų jačeikos pulkuose. Pakol kas nugalejo komsomolas. Bet ar ilgam?

Aisku, kad tautininkuose eina gili diferenciacija. Jie atejo valdžion be programo, be nusistatymo, taip sakant tuščiomis frazemis, tai savaime suprantama, kad gyvenimas juos peraugs. Tam reikia pasiruošti. To reikia laukti.

Lietuvos demokratiškoji ir pažangioji visuomenė turi budeti. Ji neprivalo džiaugtis, kad Voldemaras paėme viršų ir kad todel nebusia tautininkų susitarimo su kademais Vis tiek, ankščiau ar veliau tautininkai su kademais sedės viename vežime ir smaugs kiekvieną, kas bus ne su jais — nes esminių skirtumų tarp k. d. ir tautininkų nera ir negali būti. Demokratijos keliai nieko bendro neturi nei su tautininkais — Voldemarais, nei su kademais.

Baigiant šį rašinį tenka kreipti ypatingos domės į įvykius Lietuvoj. Dabar ir aklam aisku, kad Lietuva, esant diktaturos režimui įejo į pavojingų eksperimentų fazę Kiekvienas avantiuristas gali pastatyti jos ateitį pavojun ir žaisti viso krašto likimu. Diktaturos režimas su savo pučais ir politinio režimo nepastovumas, veikia į išorinius Lietuvos santikius, trukdo krašto ekonominių jegų vystymą, nes pakerta pasitikejimą. Vidujinis Lietuvos gyvenimas nedaro jokios pažangos; viskas sustingo ir numirė, jokios kurybos, jokios šviesesnes ateities. Visa tai dabar, po dviejų su viršu diktaturos viešpatavimo metų, sakyte sako, kad *reikia daryti galas avantiuroms, reikia įgyvendinti demokratine santvarka ir teisetas režimas* — tai kiekvieno prievole kol dar ne velu, kol Patašonų gangrena nesuparaližavo viso Lietuvos kuno. Taigi į darbą!

Majoras R-tis.

Kaip jie šeimininkauja.

Š. m. sausio m. 23 d. „Vyr. Žinių" 291 n-ry paskelbta 1928 m. biudžeto pakeitimai. Nors mes neturime ir neturėsime teisingos ir tikros apyskaitos iš diktaturos biudžetų, bet jau ir paskelbtieji papildymai daug ką pasako.

SAUŽUDYS.

(Gyvenimo vaizdelis).

1.

1928 metais, vasario menesio vidury, Kauno ponija skaitydama pokaičio metu laikraščius, kronikoj rado sekančią žinutę:

„N. miestely, piliečio Bulavo kluone, policija rado pasikorusį tulą Pumputį Jurgį is X-kaimo. Saužudybės priežastys rišamos su priešvalstybiniu Pumpučio veikimu".

Skaitančioji Kauno ponija, tą žinutę sutiko kaip ir jai panašias: praleido pro akis ramiai skaitydama laikraščius toliau. Be ne mažai kas dabar žudosi? Laikraščių kronikos perpildytos tokiomis žiniomis. O priežastys, del kurių tas ar kitas nusižudo — ar ne vistiek, kokios?

Kitaip buvo sutikta žinia apie Jurgio nusižudymą, jo, skurde paskendusioj, grįčioj. Jurgio motinos akys buvo užtinusios. Ji verkė... Verke be paliovos, tarytum jos ašaros galėjo atgaivinti Jurgį...

Tokia jau moterų prigimtis. Kiekvieną nelaimę jos stengiasi paskandinti ašarų klane. Skandino ją ir sene Pumputienė, likusi su dviem mažom dukrelem, kurios ramindamos motiną, pritarė jai skaudžiais kukčiojimais.

Kaip senei neverkti? Jurgis — vienintelis jos sunus, prieš 24 metus pirmą kartą instinktyviai ieškojęs jos krutyse peno. Ji tuomet buvo jauna motina, tik ką susilaukusi gyvo (šeimyninio gyvenimo) džiaugsmo. Augino jį.. Naktis nemiegojo... Verke ir vel džiaugsme skendo. Taip per 24 metus, kada jau Jurgis iš *maitinamo* kadaise, pasidare *maitintoju*. Ir štai dabar — Jurgio nėra. Išnyko jis, kada buvo tapęs reikalingiausiu Pumpučių gyvenime.

Pynesi tie visi vaizdai užverktose Pumputienės akyse, nes smegenys visiškai neveikė. Protavimą pakeitė beprasmės ašaros. Pro jų tekmę, rodesi Pumputinei, kad ji mato visad šypsantį Jurgį, kuris tarytum klausia:

— Mama, ko verki?

O mama tik verke, patylomis šnabždedama:

— Suneli, ką tu padarės?.. Kam tu mus palikai!.. Suneli! Suneli brangusis!..

Kada ji nustos verkus — nežinia.

Motinos ašaros neišsemiamos.

2.

Pumputienė, visai nežinojo kodel Jurgis nusižudė? O jei butų ir žinojusi — tai vargu ar butų supra-

Štai pajamos. Iš jų matome, kad pernai pajamų būta 29.653 588 litais daugiau negu numatyta. Iš to seka, kad diktatura mokėjo išspausti mokesčius ir padidinti pajamas. Tiesioginiai mokesčiai padidejo 3.360.500 litų. Pirmon galvon šis padidėjimas palietė nekilnojamus turtus miestuose ir miesteliuose t. y. visokie bakužninkai atsakė savo kišeniu. Netiesioginiai mokesčiai padidėjo 21.124.588 litais. Svarbiausios padidejimo pozicijos: iš tabako akc'zo įplauke *3.400.000 litų;* šnapso monopolis davė daugiau negu buvo numatyta *3.900 000 litų,* arba viso labo iš šnapso gauta 1928 m. *43,4 milijono litų;* muitai padidejo 12.115.588 litais; iš miško pajamos padidėjo 950.000 litų, t. y. miško parduota daugiau negu buvo numatyta. Zodžiu, akcizai, netiesioginiai mokesčiai, muitai, misko aikvojimas, štai fašistinio ukininkavimo pažymiai.

Įsižiurėję į išlaidas štai ką matome:

Voldemarui, kaipo ministerių pirmininkui teko *858.000 litų,* kaipo užsienių reikalų ministeriui — *518.000 litų,* arba viso labo Voldemarui teko 1 milijonas 376 tukstančiai litų! Ministerių kabineto išlaidose atsirado nauja pozicija: „skoloms mokėti (valstybės spaustuve)" eiles Nr. 20-a viso *403.202 lit.* Kaip žinoma, buv. valstybes spaustuvę atidave tautininkams biznieriams, pavadino ją „spindulių" ir matomai tiems biznieriams dar pridejo tuos 403.202 litus — nieko sau ukis! Apskričių viršininkai kelionės išlaidoms išleido daugiau negu buvo numatyta *108.679 litus.* Matomai labai judriai keliavo įvairus šnipai ir provokatoriai.

Finansų ministerijoj matomai yra paslėpti vis fondai, iš kurių minta tautininkai ir visas diktaturos aparatas. Į biudžetą įvesta kokios tai paskolos iš Valstybės Iždo, sumoje *1.300.000 litų;* paskirta ordenamsženklų fondui *119 000 litų;* smulkaus kredito fondui duota *1.000.000 litų* (eil. Nr 143 a) ir antrą kartą duota tam paciam fondui *1.000.000 lit.* (eilės Nr. 505 b). Kas tai per fondai ir paskolos, į kurius sukišta 3.300.000 litų ne visi žino, bet tai yra fondai is kurių gauna pinigus visokios reptilijos. Be to, toj pačioj Finansų ministerijoj (eil. Nr. 505 a) figuruoja specialis Finansų ministerio kreditas 6.710.000 litų. Kam šis kreditas? Kuriems reikalams? Viso Finansų ministerijos specialiems fondams ir kreditams duota, neskaitant ordenų fondo, *10.010.000 litų* (dešimt milijonų ir dešimt tukstančių litų)

Kiekvienas bent kiek nusimanantis apie valstybes ukį pasakys, kad iš tų fondų apmokami ne valstybiniai, bet pašaliniai reikalai. Krikščionys demokratai savo laiku tokius pat šposus krėte su žmonių pinigais.

Švietimo ministerijoj atsirado nauja pozicija „maldos namams šelpti". Tai pozicijai paskirta *157.000 litų* (eilės Nr. 257 a). Teisingumo ministerijoj, paragrafe „kaliniams" (laikyti, rėdyti ir t. t.) išleista daugiau negu buvo numatyta *278.000 litų.* Vidaus reik. ministerijoj atsirado nauja pozicija „specialis vid. reik. ministerio kreditas" (eil. Nr. 503 a) *183 000 litų.*

Kadangi biudžeto niekas nekontroliuoja ir netvirtina, tai iš jo žinoma gali sudaryti specialius kreditus ministeriams. Čionai pažymetos išlaidų sumos, kurios musų manymu visai nereikalingos, siekia 12 milijonų litų. Šitų didžiulių sumų mat fašistai negalėjo paslėpti. O kiek desetkų milijonų litų jie paslėpe krašto apsaug. ministerijos kredituose, kiek vidaus reikalų m-jos ir kit. kurie eina ir eis ne krašto naudai?

Šiais metais, kuomet š. Lietuvoj jau viešpatauja badas, kuomet vargui pašalinti, laukams apseti reikalinga į 50 milijonų litų, reikalinga skubiai, — fašistai dalį atliekamų lėšų leidžia tam, kad išsilaikyti valdžioj.

Laikas butų patiems seimininkams ateiti ir sutvarkyti savo krašto reikalus. Labai laikas.

A. B.

Iš demokratų pozicijų.

Vilniaus Krašto lietuviai, gyvendami ginčijamoj teritorijoj, jau vien kaipo rodytojai sio krašto gyventojų upo, galetų tureti dideles į takosį N. Lietuvos politinį gyvenimą. Tikrenybėj betgi to nera. Vilniečiai lietuviai patys save degradavo iki Kauno viešpačių nuolankių tarnų ir tik tiek teišdrįsta kalbėti, kiek Kauno ponai liepia ir leidžia. Jokio savistovumo, jokios savo, nepriklausomos nuomonės čia neišgirsi. Daejo iki to, kad Kauno pavyzdžiu sukure ir pas save diktaturą miniatiuroje. Šliaužiojimas prieš doleriu sarvuotą diktatorių yra charakteringa ~~clonykščiams~~ ~~lietuviams~~ mokytojams, studentams, moksleiviams ir t. vad. visuo-

---

tusi. Todel klausimas *kodel?* — jos galvos nevargino. Jį Jurgio mirtį aiškino savaip:

— Taip jau Aukščiausias norėjo, — kalbedavo ji savo dukterims ir pažįstamoms, prasiblaivius nuo verksmo ir tuč tuojau vel skęsdavo ašarose. Gosdamos ją, jos nuomonę patvirtindavo ir kitos kaimo bobelės, pridurdamos:

— Amžiną atilsį duok jam Viešpatie! Geras buvo vaikinas, — ir tardamos tuos žodžius, priejuosčais rinkdavo ašaras nuo raukšlėtų skruostų.

Bet už tai policijai ir žvalgybai Jurgio nusižudymo priežastys buvo labai gerai žinomis. Tų dviejų valdžios įstaigų tarnautojai, jau nuo senai neišleisdavo Jurgio iš savo akių ir savo žvilgsniais sekdavo jo pedas, tarytum išdresiruoti medžiotojaus šunes, tykodami nejučiomis nutverti savo auką. Kuomet sekdami Jurgio pedomis jie rado jį negyvą patys nežinojo ar jiems pavyko nutverti senai sekamąją auką, ar ne?

— Ot rupužė ir galą gavo, — tarė vienas policininkas radęs Jurgį negyvą kluone.

— Ar nesakiau tau, kad jį senai reikėjo čiupti, nes jis viską žinojo, — pridure kitas.

O Jurgis ironingai šypsojo, tarytum butų juokęsis iš policijos kvailumo. Paniekos šypsena jo veide, dar labiau erzino policininkus, tiriančius jį savo žvilgsniu. O kai kam, toji pakaruoklio šypsena buvo mirtinu smugiu.

3.

Gyvenimo kelias, kurio teko žengti Jurgiui buvo nepavydetinas. Prieš 8 metus, mirus Jurgio tevui, — likusi seimyna sunkia nasta užgule ant jo pecių. Bet atrode, kad jis tuo nejaučia. Visad linksmas, visad nuoširdžiai šypsantis. Jo sypsena tarytum nuvydavo ir tą milžinišką vargą, kuris guldavo ant Pumpučių bakūžes. Grįš budavo iš darbo ir sveikina šypsančiu veidu paniurusią motulę ir seseris, priversdamas ir jas prasiblaivyti. Ir taip slinko diena dienon, kol Jurgis buvo pašauktas kariuomenen.

Eidamas kariuomenen taipos savo nuoširdžia šypsena sutramdė byrancias motinos asaras!

— Nuverk mama, greit sugrįšiu!

4.

Nuolatine sypsena Jurgio veide, nebuvo jo dušios israiska. Jurgio dušia atrode visai kitaip. Ja jis atjausdavo visą gyvenimo neteisybę, pergyvendavo visas kancias ir sunkumus. O jo jauni smegenys nuolat dirbo, ieškodami tiesos ir išeities iš tos vargų jūros, kurios žiaurus bangų ošimas nuolat rasdavo atgarsį jo širdyje. Bet Jurgis visą tai laikydavo didžiausioj paslapty ir su niekuo nemėgdavo dalintis mintimis. Tik kariuomenė padarė jį kitokiu.

manės veikejams. Žinoma nebe to, yra ir demokratų. Numarintasis „V. Aidas" sako demokratų buvęs redaguojamas, bet Vilniaus demokratai turi tą ypatybę, kad savo demokratiškumą laiko kiseniuje, o publikon išeina su tokia preke, koki patinka Kauno smurtininkams. Išimtį sudaro „Vilniaus Šviesa", kuri seniau gana švelnioj, atsargioj formoj, o š. m. 1 nr. ir visai aiškiai pasisako pries diktaturą, už demokratiją. „V. Š." konstatuoja, kad Lietuvos diktatura pradėjo savo gyvavimą melu ir apgaule. Visuomenes suvedžiojimas ir melagingos priesa kos buvo priemone įsistiprinti. 1928 m. gegužės 25 d. „konstitucija" nereiškia grįžimo į demokratiją, bet yra tik naujas akių muilinimas. Kulturiniai diktaruros laimėjimai yra tik neigiami Ekonominis gyvenimas ne vien tik del nederliaus, bet ir išlaidžios ir netikusios diktatorių politikos įra, krašias biedneja. Užsienių politikoj diktatura visiškai pralaimejo. Vilniaus klausime diktatorių politika baigesi visišku fiasko. Parsidavimas vokiečiams ar atsisakymas nuo valdžios tokia, „V. Š." manymu, belieka diktatoriams ise tis. Paskutines dienos atneše žinią, kad Voldemaras išsilaikymo tikslu pasirinko parsidavimą vokieč ams. Tuo pačiu atpuola daug „V. Š." samprotavimų. Diktatura bet kokia kaina stengiasi išsilaikyti ir tam tikslui negaila diktatoriams ir Lietuvos ekonominę nepriklausomybę parduoti Rietenos fašistų tarpe, kilusios sąryšy su sutarties ratifikavimu, diktaturos bazę dar labiau susiaurino. Paskutinieji įvykiai ir pilkiausiam demokratui gali įrodyti, kad Voldemaras visai nera linkęs į bet kokius kompromisus net su „liurbiu" Smetona, nekalbant jau apie opoziciją. Smetonos ir Voldemaro sąžine, kur reikalas eina apie valdžios išlaikymą, visiškai tyli. Nieks nedraudžia „V. Š." tikėti į gerus diktatorių norus ir į jų sąžinę, bet gyvenimas moko, kad smurtininkų sąžine tik kulkosvaidžiams prabilus atsibunda. „V. Š." tiki, kad Lietuvoj be pilietinio karo busianti atstatyta demokratija, girdi, tik reikia opozicijai susitarti ir demokratija bus čia Pigu taip galvoti — nei demokratiškumo nereikia išsižadeti, nei pilitinio karo skelbti. Prileiskim, kad opozicija susitare, surašė desetką memorandumų, aplankė skaitlingomis delegacijomis Smetoną ir „patį" Voldemarą. Kas toliau? Ogi nieko. Karininkais, žvalgyba ir vokiečių pinigais atsirėmęs Voldemaras nuo to ne kiek netaps sąžiningesnis ar protingesnis. Sąžines jis niekada neturejo, o proto ir be memorandumų jis turi užtenkamai. „V. Š." siulo pakartoti „partijų puolimą" pries Ženevos garsųjį posedį, Galima tik s ebetis, kodel „V. Š." nedrista ištarti žodžio apie diktaturos nuvertimą. Partijos susitarusios gali kiekvienu momentu nuversti diktaturą, tas yra visiška tiesa. Bet be karo, be praliejimo kraujo to nepadarysi. Pasakos apie sąžinę, apie brolžudystę, anarchiją ir t. t. yra tik bailių ir nepasiryželių išsikalbinejimas. Opozicijos nepasiryžimu Voldemaras tik ir spekuliuoja. Šleževičius ir siandien gražiais žodžia s pateisina savo begalinį lepš škumą gruodžio perversmo metu. Tas pats bailus lepšiškumas, pridengtas gražiais gestais, ir šiandien vadovauja v. liaudininkams. Liaudininkų dviveid škumas yra didžiausioji kliutis, nors ir ne susitarimui, bet kliutis susitarus ką nors įvykinti. „V. Š." taip pat serga liaudininkų viršunių liga, ji taip pat bijo „pilietinio karo". Bet tikrenybėj pilietinis karas jau treti metai Lietuvoje vyksta. 500 politinių kalinių, 200 Varnių stovyklon ištremtųjų tai nera kaliniai nusikaltę įstatymams, bet yra vykstančio pilietinio karo be'aisviai. Cenzura, karo stovis, karo teismai, šaudymas piliečių, šnipų privysimas, komendantų ir žvalgybos šeimininkavimas tai vis yra vykstančio pilietinio karo re škiniai. Del tų reiškinių „V. Š." skaito geriau susičiaupti, nes prieš ginklą atsakyti ginklu tikriems kantraus popierio demokratams neužtenka kuražo

Bereikalingas yra „V. Š." pirstu badymas į tuos, kurie rupinasi „pilietinį karą skelbti". Lietuvoje nera opozicijoj pilietinio karo mylėtojų. Socialdemokratai per atstovą Kairį, tuoj po perversmo Seime siule išeiti iš diktaturos režimo — butent, sudaryti ukiškąją koaliciją. Krikščionys, tada dar valdžioje, ir Voldemaras is to tik pasityčiojo. Tegu kas nurodo šiandien taikų grįžimą i demokratiją, ne vienas socialdemokratas nebus tam priešingas, net jei tai butų ir kompromisinio susitarimo kelias Bet, deja, tokios iseities šiandien nieks nenurodo ir juo mažiau tą išeitį nurodo „V. Š.", kuri tycia tarp susitarimo ir diktaturos pasalinimo palieka tuščią tarpą. Koalicijos mintis ir Lietuvos Socialdemokratų Partijai nera svetima. Savo laiku, 1919 metais, toki koalicija buvo ir Lietuvoj ir jei isiro, palikusi labai liudnų prisiminimų, tai priežastis gludi

---

Pramokęs skaityti ir rašyti, Jurgis pradėjo naują gyvenimą. Prieš jį atsidenge knygų ir laikraščių pasaulis. Nuolat skaitė, galvojo ir pradejo nerimti savyje. Slapčiomis apleisdavo kareivines ir lankydavo politinių organizacijų susirinkimus. Dažnu svečiu Jurgis buvo „Žiežirbos" susirinkimuose. Bet čia jis tyledavo ir klausydavo. Niekas nežinojo ar jis sutinka su tuo kas kalboma, ar ne. Bet Jurgis tai gerai žinojo ir to jam pakako.

Retkarčiais paklīūdavo į jo rankas ir visokie komunistų atsišaukimai, skiriami kariuomenei. Skaitydavo slapčiomis Jurgis ir niekam jų nerodydavo. Saugojos. Žinojo, kad kareiviams draudžiama lankyti politinių partijų susirinkimus ir skaityti komunistų atsisaukimus. Bet Jurgis to nesilaikydavo, nors už tai ir teko jam buti daug kartų baustam.

Taip ir praslinko kareiviavimo metai, buvę Jurgiui savotiška mokykla.

5

Kariuomene padare Jurgį kitokiu, bet šypsenos nuo jo veido nenutrynė.

Jurgis grįžo pilnas pasiryžimų. Dabar jų neslepė. Sutikęs vieną sekmadienį savo pusbrolį Joną tare:

— Noriu prisideti prie valstiečių liaudininkų organizacijos.

Jonas tiesiog nustebo. Visai nepažino Jurgio, bet nieko jam nesakė ir pažadejo prirasyti.

Tapęs organizacijos nariu, Jurgis jau ir pats pradejo kruteti. Netyledavo susirinkimuose, kaip kareiviavimo metu, bet karts nuo karto pareikšdavo savo nuomonę viešai. Dabar Jurgis dirbo ir seke politinį gyvenimą.

6.

1926 metų šaltas gruodis atnese nelauktų dalykų. Grižęs iš miestelio N., Jonas pradėjo dalintis su draugais žiniomis, kokias jam teko girdeti. Baigdamas pridurė:

— Stai tau ir po musų valdžios.

— Palauk, dar pats gerai nežinai, kas ten atsitiko.

— Sakau, kad iš Kauno atėjo žinios, jog ten jau yra nauja valdžia.

— Kokia?

— Velniai ją žino, bet miestely taip kalba.

— Ką rašo laikraščiai?

— Ka taip greit rasys?

— Važiuok, tu Jonai į Centrą, ten tai sužinosi visą teisybę!

— Iš tiesų!

— O kas iš to?

— Kaip kas iš to? Gal reikia kas norins daryti?

dauglausia sezoniniame krikščionių demokratiškume, kurie iš vierny caro pavaldinių staiga, revoliucijos karšty, užsiaugino demokratiskas plunksnas. Demokratiškos praeities, kokią turi, kad ir tas pats vokiečių „centras“ iš laikų kovos prieš Bismarką, musų gobšiems klerikalams visiškai stoka.

Ginkluotas diktaturos nuvertimas yra liudnas, bet kartu ir butinas žingsnis prie demokratiško Lietuvos tvarkymosi. Nuversti diktaturą, turint galvoj ne naują, partijos ar grupes diktaturą, bet demokratiškos santvarkos įgyvendinimą, yra šiandien butina. Ne partijų valdžios troškimas, bet Lietuvos reikalai šiandien to reikalauja ir kas kovos metu kviečia vieną pusę vengti ginkluotos kovos ir tikėti į Voldemaro sąžinę, tas sąmoningai, ar ne, eina tam paciam Voldemarui talkon.

J. Dgn.

Kaip fašistiniai „profesoriai“ riša socialį klausimą.

Kai kurie „mokyti“ Lietuvos kunigai ir sukunigėję jaunuoliai megsta kalbeti apie jų pačių vadinamą „socialį klausimą“. Apie „socialį klausimą“ vienas Kauno dvasines seminarijos „profesorius“, klebonų pa dermes vyras, yra parašęs visą tomą, ir benagrinėdamas tą „socialį klausimą“ prieina išvadą, kad šios gadynes visuomenes santvarkos netobulumus galima pa šalinti sekant vieną tuo reikalu išleistą popiežiaus Leono XIII encikliką, t. y. kuriant krikščioniškas labdarybes ar švento Juozapo kvaso dirbtuveles, ar pagaliau šventos Zitos viesbučius su skalbyklomis ir valgyklomis ir žinoma, kad tos įmonės butų tik kunigų rankose ir jų priežiuroje.

Pasiskaičius senose seimo stenogramose Ambrozaičių, Radzevičių, Raulinaičių ir kai kurių kitų klerikalinių išdelių kalbų apie darbininkų reikalus, galima atrasti vietų, kur tie Friburgo „daktarai“ drąsiai kalba apie „socialį klausimą“. Taigi kunigai, „daktarai“, davatkos, zakristijonai, vos išmokę slebizavoti, kalba apie „socialį klausimą“ ir galvoja, kaip išmintingai jų linksniuojamas svetimas, nelietuviskas žodis ir kaip is salies klausantieji mano, kad visa tai, ką jie sako, įdomu ir labai rimta, nes klausantiems nesuprantama, kas ir apie ką snekama.

Klerikalizmo šalininkai ir visi jo sekejai nepajėgia ir nenori suprasti tikrų sios gadynės visuomeninės santvarkos ydų arba jei kas ir supranta ir nusivokia visuomenės klausimuose, tai supanciotas teologiniai scholastisko galvojimo susipainioja kaip vista pakulose ir negali išbristi iš sudetingo ir painaus klausimo.

Visuomenės klausimams nagrinėti reikia turėti teisingas ir tobulas metodas, teisingas galvojimo budas. Teologija, scholastika ir visi kunigų mokslai to galvojimo tobulumo negali duoti, nes jo neturi ir neturejo. Štai kodel visi klerikalai pastaruoju metu kalbėdami apie visuomenės ar kitas problemas visuomet nueina šuntakiais ir atsiduria nei šen, nei ten. Krikščionybes pradžioje, viduramžių laikais ir atsilikusiuose kraštuose galima stovėti ant seno teologinio pagrindo ir pasakoti žmonems senojo įstatymo pasakas, pavyzdžiu, kad ir apie pranašą Joną, kurį prarijo žuvis ir prarijusi tris paras laike jį sveikų sveikiausią savo viduriuose ir su pranasu atsitiko daug stebuklų: pirmiausia jo garderobas liko svarių svariausias, antra, jis tenai meldesi savo Dievui Jehovai, ir trečia, prakeiktoji žuvis pranašą Joną trečioj paroj didesnei Dievo garbei sveikutelį išspiove iš savo vidurių. Taigi tais laikais, kada panašiomis kunigų pasakomis visi žmones tikejo, klerui buvo gera ir patogu laikyti visą žmonių gyvenimą savo naguose, pasiremiant teorija, kad viskas pareina nuo Dievo ir stebuklų.

Klerikalams ir deistams tenka taikintis prie naujų aplinkybių, tenka skaitytis ir išrasti kokį kitą budą, kad nepasirodžius juokingiems išmintingesnių žmonių akyse, kad prisitaikinti ir visiems klausimams duoti savo nušvietimą. Buvo laikai, kai kunigai visi šventai tvirtino, kad pekla yra Japonijoj, kad žeme stovi ant trijų dramblių nugarų, kad Dievas žmogų sutvere iš molio, o moterį iš to žmogaus šonkaulio, kad visa Dievo kuryba tęsėsi sešias dienas. Taip tvirtindavo ir tebetvirtina kai kurie kunigai. Bet dabartiniais radio, orlaivio ir elektros laikais visiems aisku, kad kunigai meluoja. Visi — ir kunigai, ir tikintieji pasauliniai jaučia, kad kunigiškasis mokslas nuseno ir išdulėjo. Gamtos mokslai sako visai ką kita apie pasaulio gyvybes ir žmogaus atsiradimą, ir štai kunigai su popiežiais pryšakyje pradeda nusileisti ir filosofiniais išsisukinejimais pradeda aiškintis ir skelbti, kad pasaulio

---

Taip besikalbant susirinkusiems draugams, paaiškėjo ir visą teisybė. Įeidomas pro duris Jurgis tarė:

— Tai rupužes, pardave liaudies reikalus!

— Kaip? kas? — šokosi klausineti draugai.

— Be ne jus neskaitėtė naujos valdžios iškabintų skelbimų. Antai policininkas prikabino kelis prie sienos.

— — — — — — — — — — — — — — —

— Reikia kas norins daryti, — kalbejo Jonas perskaitęs su draugais „Laikinosios karo valdžios“ įsakymą.

— Bet kas daryti? — klausia kiti.

— Ginti valdžią, kol dar nevelu.

— Jeigu jie patys savęs neapsigyne turedami viską savo rankose, tai ką mes padarysim? — piktai kalbėjo Jurgis, — pardave liaudies reikalus ir tiek. Visas musų pastangas šuo ant uodegos nunešė.

Daugiau jis nieko nesake ir su niekuo nesikalbejo.

7.

1927 metai.

Sausis be gailesio laužė tvoras ir baltomis lelijomis margino bakužių langus. Skraidančios snaigės, jau pat metų pradžioje nešiojo liudnas žinias. Nusiminę vaikščiojo ir X. kaimo draugai, kurie laikraščiuose kasdien skaitydavo apie areštus visoj Lietuvoj.

Vieną kartą bevartydamas Jurgis laikraščius užtiko sekantį straipsnį:

„Karo lauko teismo sprendimu, susaudyti keturi komunistai“.

Perskaitęs straipsnį tarė sau:

— Žmogžudžiai!

Ta žinia padare į Jurgį didelį įspudį. Kelias dienas vaikščiojo nusiminęs ir susimastęs. Dabar jam rodesi, kad sausis margina jo bakužes langą ne baltomis, bet krauju dažytomis lelijomis. O skrendančios snaigės, tarytum pritardamos jo mąstymui kukždejo:

— Nekaltai, nekaltai juos susaude.

Bet tuo nesibaigė Jurgio kancios. Perversmo šmėkla paliete ir jo gimtąjį kaimą. Pavasariop, tarp kitų arestavo ir jo pusbrolį Joną ir išgabeno į Varnius.

— Už ką? Kodel?—galvojo sau vienumoj Jurgis.

Gi Jurgio motina, matydama jį nuolat susimąsčiusį ir girdedama apie areštus, kalbedavo jam:

— Tik tu sunelį dabokis ir niekur nesikiški

Nusišypsodavo Jurgis ir nieko motinai neatsakydavo. Vistiek ji nesupras, tai kam dar ją varginti šnektomis Kad neverktų motina Jurgis užvesdavo kalbą apie kasdienius reikalus ir tuo nuramindavo šeimyną.

sutverima Dievas tęsęs ne 6 dienas, bet ištisus 6 amžius, kad Dievas — tai gamta. Žodžiu, klausimuose, kur klerui nera išeities, jis metasi į kvailiausius aiškinimus, samprotavimus, išvadžiojimus ir visokių nebutų daiktų tvirtinimo kelią.

Tai, kas atsitiko su gamtos mokslais, lygiai tas pats dedasi ir su visuomenes mokslais. Kai Marksui, Engelsui ir ištisai socialistų mokslininkų eilei teko nustatyti visuomenes pletotes įstatymai ir visuomenes gyvenimo įvykių faktais tuos žmonių visuomenės pletotes kelius ir įstatymus patvirtinti ir visiem, kas turi nors kiek proto, įrodyti socialistų protavimo metodo teisingumą, tai klerui ir jo šalininkams nieko daugiau nebeliko, kaip tik atsisakyti nuo savo kvailo tvirtinimo, kad Dievas iš anksto nustate žmonių santvarkos budus ir formas. Kas šiandien bepatikes tokiems kunigų plepalams, kad, pavyzdžiui, valdžia nuo Dievo pareina, nes davatkos ir tos pradeda abejoti. Ir todel, kad bent kiek užlopyti bažnytinio mokslo spragas, Leonas XIII išleido encikliką apie naujųjų laikų padetį ir bažnyčios pritaikinimą visuomeniniu klausimu, arba popiežiai pradeda kalbeti apie „socialį klausimą". Popiežių paseka jo valdininkai — kunigai ir visos davatkos: vyrai ir moterys, seni ir jauni, mokyti ir tamsuoliai, šiandien pilna burna kalba apie „socialį klausimą". Štai iš kur ir kaip atsirado tos „gudrios" kunigų kalbos, rastai ir straipsniai apie socialį klausimą", mat, reikia bažnyčiai ką nors tuo klausimu pasakyti, nes senomis pasakomis nieks nebetiki. Kunigai mano, kad savo „socialiu klausimu" jiems pavyks aomuilinti kieno akis, suklaidinti plačiasias minias, įkalbeti negalvojantiems gatavas ir iš anksto paruostas formules, kaip tai jų savo laiku buvo padaryta ir daroma katekizmuose, kur iš anksto yra pastatyti klausimai ir į juos duodami gatavi atsakymai.

Šių dienų gamtos mokslai ir gamtos tyrimai yra suradę ir nustatę paslaptingą gamtos abecelę, kiekvienas gali atsiversti iki siol buvusią nesuprantama prigimties knygą, suprasti jos stebuklus ir tirti toliau gamtos reiškinius. Tas pats ir su visuomenes mokslais: nustatyta visuomeninės istorijos pagrindiniai vystymosi dėsniai, išaiškinta ir nuvainikuota visuomeninio gyvenimo fetišai (dievukai), todel šių laikų moderniškam žmogui visai neimponuoja kunigų pliauškalai ir stereotipiniai katekizmai su iš anksto paruoštais klausimais ir atsakymais. Bet, kaip sakiau, šiam naujųjų laikų mokslui kunigai ir visoki tamsos apaštalai, begriunančio senojo pasaulio ramstytojai nenori pasiduoti. Tus čių žodžių žaismu, iš kurių gali suvarstyti ką tik nori atgyventų dienų šalininkai bando išlaikyti savo rankose minių protą ir sutvirtinti, pratęsti savo ekzistevimą. Apie vieną tokių senų atgyventų be turinio ir reikšmes teorijų skelbeją, mokslo falsifikatorių ir šlykštų melagį, skaitančiosios visuomenes klaidintoją ir jos apgaudinetoją čionai noriu pašneketi.

„Lietuvos Aido" 253 n-je iš p. m. gruodžio 6 d. straipsnyje „Socialė problema" Iz. Didžiulis (prof. Izid. Tamosaitis) padare plačią ekskursiją į visuomeninių klausimų sritį, paliete darbininku klausimą bendrai, socializmą, marksizmą, nusiskunde Lietuvos darbininkais, kad jie maži patriotai nemyli savo tevynės taip kaip, pav., ja myli pats prof. Izidorius Tamosaitis, negerbia esamos vyriausybes, ir baigia savo profesoriška izidoriada tuo, kad reikesią, girdi, susirupinti darbininkų padetimi ir ju bukle. Izidorius Tamosaitis yra Kauno universiteto profesorius, jis, rodos, skaito filosofijos įvadą, jis iš profesijos kunigas, rodos, savo laiku skutęs bulves Friburgo kuniginiame universitete, jis vienas tautininkų šulų, jis centro komiteto ir fašistinio „Vciko" (vykdomojo komiteto) narys, buvęs „Lietuvos Aido" vyr. redaktorius ir dabartinis uolus jo bendradarbis, žodžiu, Izidorius Tamosaitis nera koks neraliuotas neolituanikas, bet žmogus gan prityręs ir šiaip pagal išvaizdos sprendžiant gana supratlyvas. Ir šitas profesoriumi vadinamas žmo us pasileido į „sociales problemos" sprendimą ir bespręsdames ja minetame straipsnyje prirašė vaikiškų nesąmonių ir priplepėjo tok ų dalykų, kad tenka rimtai abejoti del jo profesoriskumo. Bet tegul kalba pats „profesorius".

Anot Izidorio Didžiulio, „kapitalizmą yra pagimdęs liberalizmas. Jis yra kapitalizmo tevas ir motina". Toliau, liberalizmas paskelbęs, „kad visi žmones yra lygus ir laisvi" ir šitoje „liberalų teorijoje paskelbtieji lygūs žmones praktikos gyvenime pasirode esą toli gražu nelygus. *Gabesnieji vikresnieji,* mažiau su *morales postulatais ir sąžine* tesiskaitą žmones, niekeno nekliudomai veikdami, pradejo tvirteti, o menkesnių gabumų mažiau apsukrūs, daugiau *su morale ir są-*

8.

Vienok laužomos speigo tvoros nedave jam ramumo. Jų naktiniame pyškejime jis girdedavo balsus, kurie tarytum nagino jį dirbti.

Bet ką? Nuo ko pradeti? Su kuo sueiti? Tie klausymai nedave Jurgiui ramumo. Bet į juos jis nepajėge atsakyti.

Taip jam vieną vakarą besedint, pro duris įėjo, tik ką iš Varnių grįžęs, Jonas.

— Sveikas broleli!

— Na kaip ten tau sekes?

— Gerai.

Jurgio namiškiai buvo kur tai išeję. Todel Jonas, nesivaržydamas papasakojo jam viską ką mate, pergyveno ir girdėjo. Jurgis klause su didžiausia atyda, vienur kitur šio to paklausdamas.

— Tai mat, kaip man sekes, — baigdamas tarė Jonas.

— Žinai Jonai, — prabilo Jurgis, reikia kas nors daryti, taip sudėjus rankas negalima sedeti. As jauciu, kad daroma kas tai, bet nežinau nuo ko pradeti.

— Taigi ir atėjau del to su tavim pasikalbeti. As šiek tiek žinau ir nujaučiu. Bet neužmiršk vieno, kad dirbant šį darbą galima ir su mirtimi visai netiketai susitikti.

— Policijos ir šnipų, — tęse toliau Jonas — pilna visur. Seka žmogų kaip pasiutę sunes. Aš ir gi dabar esu policijos priežiuroj ir turiu kas antra diena nueiti pasirodyti. Bet tai nieklis. Neilgai jie jodys musų sprandu. Bet man jau laikas namo Pasikalbesim kitą kartą.

Jonas, Jurgio manymu buvo perdidelis plepis ir todel jam išeinant Jurgis laikė už pareigą pasakyti:

— Tik tu laikyk liežuvį už dantų!

— Nesibijok!

9.

Kas dvi savaites Jonas užduodavo Jurgiui vieną ir tą patį klausymą, ir susilaukdavo tokio pat atsakymo.

— Viskas tvarkoj?

— Viskas.

Bet ką jiedu skaitydavo, kad yra tvarkoj — tas vietinę policiją ir žvalgybą davesdavo iki pasiutimo.

Viršininkas daužydavo savo kabinete stalą, kaliodamas policininkus:

— Kas cia po velniais gali buti? Prie nuovados durų jau kelintas kartas išmetyti atsišaukimai — o policija snaudžia! Kur tai matytas dalykas, kad neatliekamos tarnybos pareigos kaip reikiant!

Viršininko pludimas pradžioj mažai ką gelbėjo. Raudonuodami policininkai išklausydavo jo barimų pasi-

žine besiskaitą žmones pradėjo biedneti. Tuo būdu visuomeneje susidare *dvi klases: turtuolių arba kapitalistų ir biednuomenes. Turtuolių rankose atsidure kapitalas, o biednesniųjų rankose paliko vienas darbas.* Darbas ir kapitalas — štai du didžiausi priešai. Kapitalas yra nepasotinamas".

Toliau sako: „žmogaus prigimtyje gludi vienas labai gražus dalykas: *užjausti, padeti silpnesniam, galingojo skriaudžiamam*" [1]).

Taip poteriauja kunigų Izidorius! Izidorius, nors bažnyčion visai nesilanko ir savo kunigiškųjų pareigų veik visai neatlieka, bet šitose savo citatose nuo kuniginio, friburginio, popiežiaus enciklikų galvojimo budo nėra atsisakęs ir neatsisako. Kokia pakvaišusi davatka ar negramotnas studenčiokas gali patikėti graudiems Izidoriaus pamokslams ir pamanyti, kad jo lupomis tikroji teisybe šneka. Panagrinekime pacituotas ištraukas. Pirmiausia klausiame Izidoriaus Didžiulio, iš kur jis ištrauke tokia nesąmonę, kad liberalizmas pagimde kapitalizma?! Mums labai rupetų žinoti, kas savo keliu, anot Tamošaičio teorijos, pagimde liberalizmą? Kas buvo liberalizmo tevas ir motina? Matyt, kunigui Izidoriui prisimine šventraščio pasaka be galo: Abraomas pagimdė Izaoką, Izaokas — Jokubą ir t. t., ir jis nepagalvojęs, nepamąstęs išdrože nesąmonę, kad liberalizmas pagimde kapitalizmą.

Mums nekunigiškai galvojantiems aišku, kad kapitalizmas, t. y. tokia gamybos forma, kur darbo įrankiai priklauso vienam žmogui ir yra privačioje nuosavybeje, kur samdomasai darbas tų įrankių neturi, nes kapitalistai darbo įrankius iš darbininko yra paveržę, vadinasi, darbininką yra proletarizavę, mes žinome, kad šitokia tvarka atsirado toli gražu prieš vadinamą liberalizmo gadynę. Mums socialistams ir marksininkams yra žinoma, kad iš viduramžių pabaigos prasidejes vystytis kapitalizmas iš lupikavimo ir prekybinio kapitalizmo formų perejo į *pramones kapitalizmo formą, sudare pareikalavimą laisvų, nesuvaržytų baudžiavos pančiais dvarininkų, feodalų, vyskupų, klebonų ir vienuolynų dvaruose darbininkų,* nes ir anų laikų manufakturinis kapitalizmas iš darbininko baudžiauninko ir vergo negalejo turėti tiek naudos, kiek iš laisvai savo darbo rankas parduodančio proletaro. Kilusieji prieštaravimai tarp anų laikų dvarininkų — feodalų iš vienos pusės ir buržuazijos-kapitalistų iš kitos pusės, sukelė Didžiąja Prancuzų Revoliucija, kurioje tretysis luomas — proletariatas gavo laisvę parduoti savo darbą kam tinkamas. Taigi pirmiausia formavosi ir susidare kapitalistinio ukio (gamybos) formos, kurios savu žaru reikalavo laisvo darbo, kad jį tinkamai išnaudojus ir pelno iš to turėjus. Ir tik šių apystovų deka, t. y. atsiradus naujiems visuomenės klasių interesams ir susidare pamatas liberalinems mintims, ir anu laiku visuomeneje gime liberalizmas. Taigi, atvirkščiai, ne liberalizmas pagimde kapitalizmą, bet kapitalizmas sudare naują ideologiją, liberalizmu vadinamą.

Šituos dalykus kunigas Izidorius galėjo sužinoti ir Markso neskaitęs, bet tai jam nerupėjo, nes jam rupejo tik suklaidinti skaitančioji visuomenė ir duoti savo pasekejams bent siokį tokį tusčią, scholastika pagristą, „socialio klausimo" pamatavimą, bet tas pamatavimas išejo visai nerazumnas ir tuščias.

(Pabaiga sek. Nr.).

[1]) Visur mano pabraukta.

Laiškai iš Lietuvos.

Voldemaras — Rytprusių kolonizatorius.

Greoneris, vokiečių karo ministeris, slaptame savo memorandume argumentuodamas už šarvuočio statybą, nurodo pavojų Rytprusiams iš lenkų puses. Paskutiniu meta „Lietuvos Aidas" parode, kad ne tik lenkai, bet ir lietuviai esą Rytprusiams pavojingi. Lenkai gali ginklu, o lietuviai taikiu keliu Rytprusius užkariauti. Paskutine prekybos sutartis su vokiečiais leidžia lietuviams pirkti Rytprusiuos žemę, įsigyti pramones įmones, vesti laisvai prekybą, vienu žodžiu —

žadėdavo buti stropiais, bet po kiek laiko ir vel pasikartodavo tie patys dalykai.

Šaltis vydavo policininkus grįčion ir tiek.

Viršininkas nieko negaledamas padaryti, kelis policininkus atleido iš vietos. Prieš likusių akis buvo tokios pat perspektyvos. Jų galvose kilo duonos klausimas, kurs pasirode galingesnis už viską. Policija pasidare daug stropesne. Ta atjautė ir X. kaimo veikėjai.

Viename slaptame susirinkime Jurgis kalbejo:

— Policija pradeda siusti. Dabar jau sunkiau išplatinti atsišaukimai ir laikraščiai. Reikia buti atsargesniems.

Sutiko su tuo ir kiti susirinkimo dalyviai, kurių is viso buvo apie 30 ir pasiėmę kiekvienas po dalį nelegalės literaturos — išsiskirste.

10.

X. kaimo veikejai, visai ir nežinojo, kad vienas iš jų tarpo pereitą naktį pakliuvo į policijos nagus. Jie ramiai dirbo kas savo, visai nejausdami, kad policija ant jų rengia didelę ablavą.

O ablavai surengti, policijai dave šiek tiek medžiagos areštuotasis draugas Z. P.

Jis neišlaike policijos kankinimų ir mušimų ir nustojęs sąmones išvardino kelių draugų pavardes. Policijai to ir tereikejo.

Tauragnų apylinkej prasidėjo masiniai areštai. Spruko kas tik kur galėjo. Vienus sugavo, kitiems pavyko pasprukti.

Kuomet policija atvyko į Jurgio namus, nerado jo namie.

— Kur sunus, — puole prie motinos grąsydami policininkai. Motina nežino, kas čia dedasi ir persigandusi pradejo mineti Dievo vardą. Paskui tarė:

— Į bažnyčią išejo.

— Mes jam parodysim!

— Dievuliau, kas pasidare?

— Kas pasidare? — kartojo šypsodami policninkai.

— Kur jis laiko priešvalstybinę literaturą?

Pumputiene to klausimo visai nesupratusi atsake į jį klausimu:

— Ką tokį?

— Padaryti tuojau kratą, — įsake vienas iš policininkų degdamas papirosą.

Pumputiene pamačiusi, kaip policninkai pradėjo visur naršyti, prisedo ant lovos kukčiodama:

— Jezus Marija, kas čia dabar pasidarė? Ko jie nori?

Bet į jos aimanavimą niekas nekreipė domes.

Policninkai nieko neradę, pagrąse Pumputienei ir išėjo.

kolonizuoti. 20—30 tukstančių lietuvių kasmet važiuoja į užjurius. Nuo 1929 m. vasario 16 d. Voldemaro genijus tą žmonių jurą nukreips į Rytprusius. Per penkius metus virš 100 tukstančių lietuvių bus ten apgyvendinta. Lietuvių kapitalai jau mobilizuojasi supirkti Rytprusių pramonę. Lietuvis ukininkas jau trina rankas, matydamas save savininku puikiai nusausintų Rytprusių laukų. Prieš Lietuvą atsidaro puikios ateities perspektyvos — atgauti kryžuočių mums išplėstas žemes. Nuo Mozurų iki L. Brastos skambes gražios musų dainelės, plevesuos trispalve tautiškoji veliava. Ir už tai dekui tiktai Voldemarui.

„Der kluge Mann baut vor" — išmintingas žmogus iš anksto pasirengia — sako vokiečių priežodis. Prie tokių išmintingų musų tautos istorija priskirs ir devinkalbį profesorių Voldemarą. Reksniai, nenuoramos, partiskumo apjakinti bačkininkai šaukia gvoltos del miškų gabenimo į Prusus. Kvaili žmones nesupranta ką tai reiškia. Juk tai taip paprasta — lietuviai kolonistai nuvykę į Rytprusius is savo tautiško, iš anksto ten nugabento, miško gales statytis sau grįčias, o jei koks vokietis atsibalados Lietuvon, ras čia tik balas ir kelmynus ir, žinoma, nusispiovęs skubes juo greičiau į Faterlandą atgal. Miškus iškirsti reiškia atbaidyti vokiečius nuo musų žemės ir remti Rytprusių kolonizaciją. Deja, tautiškos išmintles neapšviesti protai to nepajegia suprasti, bet užtat tokios kvaišos galvos ir turi klausyti tauriųjų tautos vadų.

Groeneris durnas — jis neva bijo lenkų ir nepermato Rytprusiams pavojaus is Voldemaro. Vokiečių biznieriai kur kas protingesni. Jie dar atsimena tuos laikus, kai kunigas Vailokaitis spekuliuodamas Amerikos lietuvių doleriais ir Karvelio padedamas buvo užkariavęs Diskonto banką. Jie jaučia, kad lietuvių ekspansija rengiasi į naują ataką ir ruošiasi ją pasitikti. Karaliauciuje visa eilė biznierių atsispirę mokosi lietuvių kalbos. Taip jie tikisi įtikti musų tautiškai ambicijai ir išoriniai prisitaikę prie lietuviškų kolonistų, išlaikyti savo ukiskas pozicijas Rytprusiuose. Bet veltui pastangos, musų Voldemaras suries Rytprusius į ožio ragą...

Yra Lietuvoj tamsių žmonių, yra daug ir piktos valios piliečių, kurie Voldemarą vadiną vokiečių agentu, parsidaveliu ir t. t. Bet kaip tie žmonės klysta. Užtenka paskaityti tautos vado Antano konstitituciją ir matysite, kad Vilnius jau yra Lietuvos sostinė; nūn Voldemaras dovanoja mylimai tevynei dar ir Rytprusius. Ko tat benori reksniai ir partijų agitatoriai? Ne, ne. Aš tik sakau viena — Tauta gali buti rami...

Baltrus Juodinis

Diktaturos režimo paslaptis.

Carų ir diktatorių valdomose valstybese, didžiausias roles vaidina, atskirų asmenų ar klikų interesai. Caro Rusijoj Rasputinas daugiau reiškė, nei milijonai to krašto žmonių. Istvirkusios moteris, popų gauja ir geros veisles vyrai-patinai štai kas daugiausia svėrė Rusijos gyvenime. Tukstančiai kas metai badaujančių valstiečių, ujami darbininkai ir kareiviai — vis tai buvo niekniekis, prieš caro ir jo rumų kekšių norus ir užgaidas. Taip pat ir kaizerio Wilhelmo laikais prie jo dvaro buvo susukę lizdus Erenburgai su jų „kultivuotos meilės" salonais. Žodžiu, ten, kur žmones tyli, vergauja, ten virsunese lėbauja ir „sferose" tarp įvairių grupių, diktatorių penimų peniukslų, eina smarki kova už geresnes vietas, už didesnį gabalą valstybinio pyrago.

Pas mus Lietuvoj treti metai liaudis tyli, jos geriausi vaikai smilksta Varniuose, kalėjimuose ir ištremime. Šiaurinej Lietuvoj, po darbininkų ir ukininkų lušnas vaikščioja bado šmekla: badauja seni, jauni ir vaikai, o tuo tarpu Kaune—Ramovese, eina šokiai ir maskaradai, stalai lužta nuo brangių valgių ir gerimų. Spauda tyli, visuomene tyli, o valdžios sferose vartosi nutukę peniukšlai ir savo tarpe riejasi, intriguoja.

Jau nebe šiandien žinoma, kad Lietuvos tautininkuose varžosi dvi svovės: smetoniniai ir voldemariniai. Smetoniniai žmonės daugiau „prityrę", tai pasenę ar senstantį parazitai. Jie žino kaip ir kur geriau sunkti kraują, kur šiltesnes ir skanesnes vietos graužiamame žmonių kune. Senesnieji parazitai atsargus ir stengiasi patikrinti ilgesniam laikui savo šiltas vietas. Prie smetoninių priklauso senesnieji karininkai-karjeristai su Plechavičiumi priešaky, Tubeliai, Daukantai, Tamošaičiai ir kiti.

— Dievuliau, Dievuliau, kas cia pasidare? Ko jie nori nuo to mano vaikelio?..

Bet Pumputiene neradus atsakymo į tuos klausymus, palydejo juos ašaromis.

11.

N. miestely ir gi kai kas nerimavo. Žinios apie kratas ir areštus pasiekė ir tuos, kurie apie tai nežinojo.

Beeinant Jurgiui gatve, priejo prie jo vienas iš organizacijos narių ir patylomis kukždejo.

— Blogai. Jonas pabego. Petrą arestavo... Tavo namuose dare kratą ir ieškojo tavęs. Bek kuo greiciausiai!

Jurgis savo įpratimu nusišypsojo. Bet jo galvoje tuoj kilo mintys: jis organizacijos pirmininkas. Visi ryšiai pas jį. Jei policija sugaus, bus blogai. O ar jis išlaikys mušimus ir kankinimus?

— Is tiesų nepergeriausia, — atsakė Jurgis.

— Sudiev, pridure po valandelės ir atsigrįžęs nuejo toliau.

Eidamas pajuto, kad ji kas tai seka. Keno tai akys buvo įsmeigtos į jį. Bet jis nesižvalgydamas, tvirtu žingsniu žengė pirmyn.

O Jurgį iš tiesų lydėjo dvi akys. Akys, kurios pratusios praryti savo auką. Tai buvo žvalgybininko Rudžio akys. Jurgis tai gerai žinojo.

— Begti, — mąste eidamas, — kur begti? Nuo tų akių neissisuksiu. Bet ir gyvas nepasiduosiu jiems!

Atejus tai minčiai, paspaude žingsnį ir įejo piliecio Bulavo kluonan. Kluone, beliko Jurgiui įvykdyti tai, ką eidamas nutare. Todel be jokio susijaudinimo ir baimes, išsieme paišelį ir gabaliuką popieriaus iš kišenės, kad parašyti kelis žodžius. Viską dare ramiai ir paskubomis. Parasęs „testamentą" dar kartą permetė akimis:

„Visas paslaptis nešuos su savim. Jus budeliai, nekankinkit nekaltų žmonių, nes jie nieko nežino. *J. Pumputis*".

Perskaitęs savo „testamentą", ramiai, paėmė kluone kabančias vadžias, pasirišė pats sau kartuves ir paskutine šypsena, atsisveikino su pasauliu...

12.

Akys, kurios pratusios praryti savo auką, vis dar tebežiurėjo į kluoną, į kurį prieš keliolikos minučių įejo Jurgis. Jose matėsi pasitenkinimas.

— Neištruksi, — galvojo, leisdamas dūmus Rudis, — tu jau esi mano rankose.

Taip jam besidžiaugiant, priėjo du policninkai ir atraportavo:

Antroji parazitų rušis tai „gnydos", parazitų jaunoji karta, kuriai atstovauja Patašonas-Voldemaras. Už jo nugaros, arba geriau pasakius — už „gnydų" nugaros Voldemaras atstovauja jauniesiems parazitams. Prie šios kampanijos priklauso Mačiuika, fašistų brigados (slaptoji karininkų organizacija) vadas ir viršininkas, Bartuška Kalmantavicius, grupė leitenantų ir „neolituanai". Štai šitos dvi tautininkų sroves ir edasi tarp savęs: visas valdžios viršunių darbas, tai smetoninių su voldemariniais kova.

Smetoninei grupei vadovauja Smetoniene, gi antrai—Voldemaras, pats Patašonas. Senai jau yra žinoma, kad Smetona serga „tautos vado" manija, gi Voldemaras pamišęs ant kitos, butent — „ministerio" manijos. Šitos dvi pakrikusio nesveiko proto „didybes" nevisada viename tvarte sugyvena. Tur but daug kas pastebėjo, kad ten kur buvoja Smetona, ten vengia buti Patašonas Paimk te „prezidento" keliones po Lietuvą — visur kur Smetona, ten nera Voldemaro ir antraip. Ir iš tikrųjų, kaip jausis Voldemaras kokiame nors „ukininkų vienybes" suvažiavime, jei iš kalno žino, kad jam teks buti antroj vietoj.

Kaune kalbama, kad iš tos priežastles, šiuos naujus metus sutinkant, karininkų Ramovėj nedalyvavo nei Smetona, nei Voldemaras. Buna atsitikimų, kad Smetona kur gali apeina Voldemarą, o Voldemaras savo ruožu nepasigaili kieto žodžio Smetonai. Kaune ne sekretas, kad Voldemaras, kalbedamas telefonu, pavadino Smetoną liurbiu (visai teisingai). Apie šį nauja, Smetonai duotą epitetą „liurbis", Smetona sužinojo iš Kauno telefono stoties vyr. telefonistės Sipavičaites, kuri mat sekė visus Voldemaro pasikalbejimus. Kilo nesusipratimas. Voldemaras Sipavičaitę paliuosavo, gi Smetona liepė ją perkelti į Šiaulių paštą, kur ši panele dabar ir randasi.

Tai mat kuo užsiima „išmintingieji" valstybes vyrai.

Ne per senai, del kokių tai menkniekių susipešė Smetona su Voldemaru. Smetoną užstojo Barteloni. Voldemaras pareikalavo iš Barteloni, kad jis sutvarkytų kai kurius k. d. nusistatymo vyskupus. Kuo baigesi tas konfliktas, neteko patirti. Po nekurio laiko Smetona išgavo iš tautininkų partijos centro komiteto pritarimą savo norams įvykdyti ir sausio men. pabaigoj pasikvietęs Voldemarą pareiškė jam, kad jis, girdi, galis eiti kiaulių ganyti, nes tokių ministerių kaip Voldemaras jam esą nereikia. Voldemaras pagalvojo, pagalvojo ir pareiške Smetonai, kad jis tokio mikštap... čio įsakymų neklauso. Kilo konfliktas. Bet Smetona susigriebė ir pareiškė, kad jis Voldemarą esąs pasikvietęs tik tam, kad pranesti jam apie sąmokslą ir tautininkų centro komiteto nusistatymą. Ir kadangi tame konflikte buvo įveltas tautininkų centro komitetas, tai dalykas rodesi gana rimtas. Dabar kalbama, kad Voldemaras esąs sutvarkęs „tautiškaji centro komitetą", o komitetas, sako, tiek toli nuėjęs, kad atsiprašęs Voldemaro ir pareiškęs, kad jis buvęs sukla dintas.

Pernai, žinomoj Virbalio muitininkų byloj, tautininkas inž. Augustaitis, „fašistų" (tautininkų) C K-to narys, buvo pakėlęs didelį lermą tautiškiems biznieriams del kyšių. Voldemaras užstojo kyšininkus ir Augustaitis su savo C. K-to nuomone išleke iš susisiekimo ministerijos. Tai jau antras atsitikimas, kad Voldemaras nusispiauna a t savo partijos c komiteto.

Lietuvos diktatoriai, žinoma, ne vien tik del ambicijų graužiasi. Svarbus reik las ir štai kame: Smetona norėtų savo padetį sutvirtinti ir pratęsti ramų sedėjimą prezidento „soste". Todel Smetona, senesnieji karininkai su Plechavičiumi priešaky. noretų *susideti su kademais, kaip nors susitarti ir pasidalinę valdžią su kunigais, toliau ilgus metus Lietuvoj viešpatauti.* Kailio reikalai, apsisaugojimo instinktas sako šitai klikai, kad reikia ieškoti atramos Lietuvos ilgasverniuose. Kitais žodžiais tariant, Smetona su kunigais noretų pasidalinti Lietuvos žmonių labu, kaip kadaise Romos kareiviai pasidalino Kristaus rubu.

Voldemaras ir jaunieji fašistų „gnydos" kitaip galvoja. Jie žino, kad kademai nedovanos jiems už daugelį griekų ir todel yra prieš susitarimą su kademais. Nemanykite, kad Voldemaras galvojo susitarti su *v. liaudininkais.* Nieko panašaus. Jis žino ką reikš jei jis nuslys nuo diktaturos sistemos. *Tik geda, didele geda, kad „liaudininkiškame kisieliuje" yra žmonių kurie* iš Voldemaro pozicijos džiaugiasi ir *nieko nedaro, kad diktatoriams padaryti galą.*

Smetonos—Voldemaro ginčas tiek toli nuejo, kad abi pusės yra pasiruosę by kuriuo momentu viena kitą pulti. Pavyzdžiui, Smetonos kampanija buvo sudariusi

---

— Pumputis Jonas ištruko. Pumpučio Jurgio nerndome namie. Motina sake, kad jis išėjęs bažnyčion. Kol ne velu reikia jis ieškoti ir areštuoti, kad but galima visą organizaciją surasti.

— Ach vot kaip! Visą organizaciją, — su pasitenkinimu tarė Rudis, nenukreipdamas akių nuo kluono. Tuos žodžius tariant jo ausys jau iš anksto girdejo viršininko pagyrimus už tai, kad jis bus tas, kurio dėka areštuotas Pumputis Jurgis.

— Žinau, kur yra Pumputis Jurgis. Prieš 15 minutų jis jejo anan kluonan ir dar neišejo. Einam jį areštuoti.

Įėjus kluonan, pasirodė, kad per anksti džiaugėsi Rudis. Tuo tarpu kaip policninkai perskaitę Jurgio „testamentą" rupūžiavosi — Rudis stovejo išblyškęs prie durų ir negalejo ištarti žodžio. Dar labiau jį gązdino Jurgio šypsena. Išgąsčio apimtas visas pradejo drebėti. Prieš akis stojosi jam įvairus vaizdai. Prisiminė motinos pasakojimus apie pakaruoklių vaidinimasi ir dabar jam rodesi, kad Pumpučio dušia niekad neduos jam ramybės. Pasijuto visišku bėjeglu, esančiu Jurgio rankose.

Rudžio iš tiesų buta didelio bailio. Baime jį sulaikė ir pirma, kaip Pumputis įėjo kluonan. Jis bijojo paskui jį eiti. Dabar gi, turėdamas prieš akis pasikorusį Pumputį jis visiškas sukiužo. Norejo nukreipt nuo jo akis, bet nepajegė. O ta Jurgio sypsena tiesiog smaugė jį. Jam rodesi, kad Pumputis savo darbo rankomis pasiekė jo kaklą ir jau dusina. Rudis norėjo šaukti pagalbos Bet mėginant pražioti dantis,—sukrėtė jį šiurpas ir jis pargriuvo žemėn.

— Kas čia dabar per monai, — tare atsigrįžęs vienas policninkas. ir šoko prie Rudžio. Veltui.

Gobšios Rudžios akys, buvo užmerktos amžinai.

— Velniai žino kas čia darosi, — pridūrė stebėdamasis antras policninkas.

Akymirkoj, žinia apie nelemtą įvyki aplėke visą miestelį ir apylinkę. Kuomet gi ji pasieke Pumpučių bakužę — perkuniškai trenkusi motinos širdin skausmų versme išsiliejo pro jos akis. Nieks dabar neklausė ko sene verkia, nes visiems buvo aišku, kad pro jos akis liejasi kruvinos *motinos* širdies ašaros, kuriuose ji nori paskaudinti savo nelaimę.

Bet nelaimės paskandinti, Pumputiene, nepajėgė. Nusižudžius Jurgiui — vargas dar didesnėmis akimis pažvelge į jos bakužę.

N. K.

naują ministerių kabinetą, į kurį turėjo įeiti: *Tubelis*—ministeris pirmininkas, *Plechavičius* krašto apsaugos, *Tamošaitis*—švietimo, *Daukantas*—susisiekimo, *Baltrušaitis* (Maskvoj atstovas) užsienio reikalų, Musteikį turėjo pakeisti vienas V. R. M-jos vice-direktorius, žodžiu sakant, kabinetas be Voldemaro.

Šitoks min. kabinetas turėjo išvaikyti fašistines „brigados" karininkus ir juos taip, sudoroti, kad iš Mačiuikos, Bartuškos, Gudyno ir kitų tik skiautes turėjo likti. Šitą darbą turėjo atlikti Plechavičius, kuris, kaip žinot, vėliau „dėl nesveikatos" atsistatydino ir matomai šis „pučmeisteris" važiuos už liaudies pinigus į užsienio kurortus „gydytis". Dabar jo vieton, matomai grįš „pasigydęs" už liaudies pinigus Paryžiuje, Skorupskis, kuris, kai susipyko su Plechavičiumi, del „ramumo" buvo išsiųstas į Paryžių.

Tautininkai įklampinę Lietuvą su Vokietijos-Lietuvos prekybos sutartimi, gerai nusimano, kad šis šposas gali jiems kainuoti „sostu". Todel Smetona visą laiką vilkino tos sutarties ratifikavimą, nes gerai nusimanė, kad Lietuvos liaudis tos sutarties niekados nepripažins. Ir tik likvidavus „pučą" ir Voldemarui paėmus viršų, šiomis dienomis Smetona tą sutartį ratifikavo. *Už parduotą vokiečiams Lietuvą, buvo derėtasi gauti iš vokiečių paskolą bent 100 milijonų litų.* Kiek duos vokiečiai — tikrų žinių nėra. Iš tų pinigų manoma pirmon galvon patiems „tautos vadams" pasižyvyti, gi iš likusios sumos atremti *pakrikusį Lietuvos ukį.*

Kivirčas diktatorių tarpe tai faktas, kurio niekas neužgincys. Nesantaikos jų niekas neužlygins. Bet yra dalykai (bedarbe, Š. Lietuvoj badas ir k.), kurie verčia diktatorius buti atsargiais. Bendras fašistams pavojus iš liaudies puses, laikinai tą išsiskyrusią dvišakę suglaudžia vienon vieton ir neduoda tai jų tarpusiaviai neapykantai viešai pasireikšti ir plačiau išsilieti. Gi pasirodžiusius faktus užsienio spaudoj, fašistinis „L. Aidas" visuomet stengiasi nachališkai nuginčyti, sako, kad tai esąs opozicijos, ištroškusių valdžios „bedarbių politikierių" prasimanymas („L. A." iš 19.II š. m.). Sulig Kauno įsakymo, mėgina nuginčyti faktus ir užsieny esančios Kauno agenturos (atstovybės), bet tas juk dalyko esmės nekeičia. Mums rodos, kad užsienio spauda — „Daily Mail", „Chicago Tribune", „Berlin. Tageblatt" ir k., skelbdama Lietuvos politinio gyvenimo faktus, yra kuomažiausia „ištroškusi valdžios".

Baigant, norime porą žodžių pridėti del Voldemaro politikos.

Voldemaras gerai supranta, kad tautininkai su savo diktatura gali kol kas laikytis džionglioruodami prieš naivius Lietuvos piliečius. Kai Voldemarui einasi riestai ar tai Ženevoj, ar tai kovoj su Smetona, ar tai mato, kad reikia kuomi nors pabovyti „visuomenę", — tuomet susikviečia spaudos atstovus, pasako jiems vieną, kitą komplimentą, o musų taip vadinamoji vidurinė, be nugarkaulio, naivi „visuomenė", mano ir tiki, kad iš tikrųjų gali buti kokių nors atmainų musų viešame gyvenime. Žinoma, apie atmainas, apie suminkštinimą drakoniško režimo, Voldemaras ir manyti nemano, bet durnius patiešija. Štai viena Voldemaro priemone valdyti — džionglioravimas.

Voldemaras žino, kad jis valdys tol, kol musų ištižusiai, naiviai „visuomenei" pakaks jo „brigados" t. y. Mačiuikos, Bartuškos, Gudyno (pastarasis gyvena su Voldemaru dabartiniuose L. Banko namuose) ir jo privaisintų ginkluotų „gnydų".

Iš viso pasakyto išvada viena: tikrieji Lietuvos žmonių draugai, ne sukempeję, ne sunaivėję ir turį drąsos žmones, privalo ruoštis rimtai kovai, kad nublokšti saujelę organizuotų žulikų nuo Lietuvos sprando. Reikalinga sąmonė, drąsa, organizacija ir ištvermė (ne karščiakošiavimas) ir Lietuvos Rasputiniadai ateis galas.

Toks turi buti atsakymas tikrų demokratų į visokias Smetonos—Voldemaro kombinacijas.

Daugiau organizacijos, maksimum ištvermės ir pasiryžimo kaupkime ir antram liaudies priešui—klerui, kurs taip gi nesnaudžia ir tyko momento, kad išbandžius ant musų nugarų savo diktaturos priemones.

V. B—tas.

Žurnalisto užrašai.

Smurtininkų teismas.

Lietuvos smetoninė valdžia, šiomis dienomis vėl suruošė didesnei grupei piliečių, Alytaus apskr. gyventojų „teismą". Iš viso teisiama 21 asmuo.

Sulig smetonines valdžios pranešimu, tie piliečiai kaltinami yra tuo, kad priklausė organizacijai, turėjusiai tikslą ginkluotu sukilimu nuversti esamąją Lietuvoje smurtininkų valdžią ir atstatyti demokratinę santvarką.

Trumpu palyginamai viešpatavimu, smetoniniai leopardai suruošė jau visą eilę tokių „bylų" Lietuvos piliečiams naikinti. Daug jau nužudyta, daug kalėjimuose pūna. Bet tai nieko stebėtino: iš vieškelio patiltės razbaininkų, užgrobusių valdžią, nieko kito ir laukti negalima. Jie žudo kitus todel, kad patys nori gyventi. Tačiau ateis laikas, kuomet tie patys Baudž. Statuto papildymai ir pakeltimai bus pritaikinti jiems patiems. Bet jau ne už „priklausimą slaptai organizacijai", bet už sugriovimą Demokratines Lietuvos Respublikos, už piliečių kankinimą ir žudymą, už visuomeninio turto plėšimą ir aikvojimą. Už šiuos smurtininkų nusikaltimus, einant tais pačiais įstatymais jiems taip pat gresia mirties bausmė. Ir nuo padėties teisėjų iki teisiamųjų juos skiria vien laikas.

Tatai pravartu gerai įsidėmėti.

Lietuvoj jau badauja.

Š. Lietuvą ištiko baisus nederlius. Derlingiausi apskričiai sėdi be duonos. Galima įsivaizdinti kokia yra katastrofinga padėtis, kad jau net fašistiniai begemotai sujudo ir tingiai, nenoriai organizuoja komitetus ir renka aukas.

Bijodama už savo kailį fašistinė valdžia paskyrė 10 milijonų litų sekloms. Bet seklos statomos į Š. Lietuvą su dideliu pelnu statytojams. Ir čia fašistiniai parazitai rado palankią dirvą tukti iš žmonių nelaimės. Be to ir pati valdžia biznį daro, nes seklas tiekia už 4 proc. metams.

Seklas stato pavasario sėjai, o visai užmiršo apie alkanus vaikus, moteris ir senius, kurie jau šiandien duonos neturi.

Visuomenines organizacijos neveikia, savivaldybės paraližuotos, tuo budu sunku alkanus nuo bado gelbėti.

„Bedarbių nėra".

Pagal tautininkų tvirtinimus, bedarbiai buvę socialistų išgalvoti, kurie, stojus fašistams šeimininkauti, Lietuvoj esą visiškai išnykę. Taip rašė visą laiką fašistine spauda, taip gyrėsi viešai pats „tautos vadas" Smetona. O dabar jau ir kurčia tautininkų ausis išgirdo apie bedarbius ir badą. Vadinasi tai, ką fašistai rašo savo spaudoj ir ką viešai kalba „tautos vadai" yra ne daugiau ir nemažiau, kaip melas, sąmoningas visuomenes mulkinimas.

„Tautiškasis laivynas".

Nesenai Lietuvos spaudoj buvo rasyta apie įkurima „tautiško laivyno". Susidariusi „Lietgaro" B-ve, anot laikraščių, įsigijo du laivu, kurie plaukios lietuvišką veliavą iškelę. B-ves priešaky pastatyti gen. Žukauskas ir dar kai kas, bet tai tik širma. Jokio tautiško laivyno nera, nes visą tai, kas iki šiol padaryta, padaryta užsienio spekuliantų kapitalais, kurie del „Drang nach Osten" idejos, dangstosi lietuviškomis spalvomis, senais generolais ir fiktyvemis firmomis su fiktyviais kapitalais. Biznio politikos reikaluose tatai ne naujiena. Anais metais viena stambi okeano laivų bendrovė buvo pastačiusi savo Liepojaus skyriaus priešaky garsųjį Rusijos žandarų v-ką *Mesojiedovą* ir per visą eilę metų b-ve „biznį" davedė iki to, kad Rusijos valdžiai Mesojiedovą teko pakarti.

Mums irgi rupi šis jurų susisiekimo klausimas, bet jo išrišimą mes statome su plačių Lietuvos visuomenės sluoksnių sudominimu.

Fašistų balansai.

Praeitų ir užpraeitų metų tautininkų šeimininkavimo balansai labai nusvyro ir ne kaip nesuseina. Kad suvedus galus su galais, pulta į miškus ir pradeta negailestingai juos naikinti. Kas blogiausia, kad kirtimas miško siekia jau 1934 m., be to, gabenama į užsienius neapdirbta miško medžiaga. Kreste bedarbė, lentpiuves stovi o į užsienius plaukia nuraityti nuo kelmų ąžuolų, uosių ir pušų rąstai.

Taip tatai nyksta krašto turtai, kuomet kraštą valde prasilatravę, ištvirkę šeimininkai.

„Ukininkų gerove".

Fašistinis „L. Aidas" visuomet garsiai skelbia apie „ukininkų vienybę", „ukininkų gerovę", prie kiekvienos progos pridurdamas, kad musų ukininkai esą labai patenkinti dabartine smurtininkų valdžia ir t. t. Bet štai tas pats „L. Aidas" pranešdamas apie Alytaus sukilelių bylą, kuri dabar jau nagrinejama fašistinių leopardų teisme, sako. kad kaltinamieji ruošime sukilimo prieš dabartinę valdžią alytiečiai, laikomi Kauno s.-d. kalejime, yra visi *ukininkai*.

Tai kaip čia dabar išeina, ponai fašistai? Juk jeigu prie dabartines — fašistines valdžios, ukininkams „labai gera", jeigu jie uždėtais retežiai „labai patenkinti, jeigu ukininkams dabartine valdžia „labai gera" tai negalėjo gi jie ruošti sukilimo tos „gerosios valdžios" nuvertimui? O jeigu faktas, kad tie sėdintį Kauno s.-d. ukininkai sukilimą ruosė. jeigu juos teisia „gerosios valdžios" teismas ir jeigu, pasak „L. Aido" kai kuriems iš jų gresia net mirties bausme tai matyt „geroji valdžia" ant tiek savo „gerumais" *įkirėjo, kad ukininkai siekdami tos valdžios nusikratyti,* nepabijojo net savo gyvybės pavojun statyti!

Dabar, po šito viso ir tikėt tu žmogus fašistų skelbiamai gerovei.

Nachališkumo rekordas.

Prie daugelio įvairių rekordų tenka atžymeti dar ir sekantį, fašistinį nachališkumo rekordą.

Jau senai visa Lietuva žino, kad buv. Seimo narys J. Kedys gyveno Vilniaus krašte ir per išdavimą provokatoriaus Račinsko, lietuviškoji žvalgyba su Statkumi priešaky, 1928 m. birželio men. 18 naktį J. Kedį pagrobe *Lenkijos teritorijoj, apie 2 kilometru nuo sienos*, surišo ir pervilko į Lietuvos pusę. Tačiau, nežiurint šito visiems žinomo, a škaus fakto, fašistinis „L. Aidas" jau dešimtą kartą iš eiles kartoja, kad „J. Kedys, kaip tik *sugrįžo į Lietuvą, tapo areštuotas* ir patalpintas Kauno s.-d. kalejiman".

Tai iš tikrųjų „L. Aido" nachališkumo rekordas, retai kur pasiekiamas!

Mes pasiulytume p. Voldemarui, visiems trims „L. Aido" redaktoriams, kaipo nachališkumo sportsmenams, už šį rekordą prikabinti dar nors po porą „Gediminų". Juk reikia tuos ypatingai pasiaugius „tarnus" kuomi nors atžymeti, kad jie išsiskirtų iš paprastųjų rudžių-klemsargių. *B.*

Draugai, platinkite, liaudies bibliotekos leidinius:

1) Revoliucijos dainos.
2) Žodis jaunimui.
3) Trečioji konstitucija bus pačios liaudies.
4) Fašistine „Tautos gvardija" ir Lietuvos jaunimo uždaviniai.
5) Fašistai Lietuvą į pražutį stumia.
6) Laisves karžygiai.
7) Ruoškis — kary!

Be to, Respublikos Gynėjų Sąjunga yra išleidus sekančias knygutes:

1) Į Kova!
2) Kariai, rykiuokime savo eiles prieš smurtininkus!

Tos knygutės gaunamos ten pat, kame ir laikraštys „Pirmyn".

Ats. Redaktorius ir leidėjas: Stasys Dainauskas. Spaustuvė „ZORZA", Vilniuje.